בסוד שיח

שבס: היכנסו והבעייה תפתר

מאת שאול שיף

לקראת סוף השיחה בין ראש הממשלה ושר הבטחון, יצחק רבין לבין חברי הכנסת זבולון המר ואבנר שאקי, שהתקיימה השבוע, נכנס לחדר מנכ"ל משרד ראש הממשלה ואיש אמונו של יצחק רבין, שמעון שבס. כאשר שמע את הטענות על היחס הקשה שמפגינים במשרד לענייני דתות ובמשרד הדתרבות כלפי עובדים ותיקים, שכל חטאם הוא, שהם חובשים כיפה סרוגה או נחשבים כמזוהים עם המפד"ל, הפסיד. "הכנסו לממשלה ותראו שכל הבעיות ייפתרו".

אלא שגם אלה שתמכו בכניסת המפד"ל לממשלה בשלבי המו"מ להרכבתה, סבורים היום כי בדיעבד טוב הדבר שהמפד"ל יושבת מחוץ לממשלה.

ח"כ פרופ' אבנר שאקי אמר השבוע כי אם המפד"ל היתה מצטרפת לממשלה, הרי קרוב לוודאי שהיתה מחליטה על פרישה ממנה בימים אלה, זאת, נוכח הדיבורים המפורשים על נסיגה אפשרית מרמת הגולן וההתבטאויות על מתן אפשרות למרצפה המינהלית של האוטונומיה לעסוק בחקיקת משנה.

בשיחה עם ה"ה המר ושאקי סירב ראש הממשלה לפרט מהו גבול הוויתורים שלו ברמת הגולן. הוא חזר על הצהרותיו הידועות בדבר הערך הבטחוני של רמת הגולן ועל רצונו שהתישבות ב"רמה" תצלית.

מר רבין הדגיש, כי לא יסכים שבתקופת המו"מ עם הפלשתינאים יהיה ריפיון כלשהו בתחומי הבטחון והבטיח כי בנושא הטרור לא יהיו כל פשרות.

השיחה כמובן נסבה גם על הסכנות הנשקפות מצדו של סראם חוסיין ובתחום זה לפחות, כך הבינותי יצאו השניים מרוצים מהסקירה ששמעו ממר רבין. או כלשונו של ח"כ פרופ' אבנר שאקי: "בכל מה שקשור לעניינים הבטחוניים יצאתי בהרגשה טובה".

ראש הממשלה מאוכזב מאופן תפקודה של המשלחת הפלשתינאית לשיחות השלום. "אין להם הנהגה מלוכדת, כל אחד מנסה להיראות פלשתינאי אמין יותר מזולתו והדעות ביניהם חלוקות כמעט בכל נושא".

מר רבין לא שיכנע את השניים, כי יש על מה לדבר ולדון בנושא המדיני ושיאפשר למפד"ל לשקול ברצינות כניסה לממשלה. המפד"ל בכל הידוע מבשיכה לשמור על קו פתוח עם מנהיג "צמח", ח"כ רפאל איתן וכן עם אישים מרכזיים ב"אגודת ישראל".

אם עד לפני זמן קצר סברו רבים, כי זו שאלה של ימים עד ש"אגודת־ישראל" תיכנס לממשלה, הנה היום, גם חברי הכנסת הרבנים אברהם שפירא ומנחם פרוש מאשרים, כי קולושים הסיכויים לקבל אור ירוק ממועצת גדולי התורה להצטרף לממשלה הנוכחית. הפגרה גם מקשה על סיעת יהדות התורה לעשות מחוות כלפי מפלגת העבודה בהצבעות במליאת הכנסת, מה שמפריע לח"כ אלי דיין המכהן יו"ר סיעת העבודה, להמשיך במסע של ריסאינפורמציה על כוונת אגו"י ו/או צמת ו/או המפד"ל להשתלב בממשלה. המעניין הוא שהעתונאים כלל אינם טורחים לוודא אם אכן יש בסיס לידיעות המגמתיות שמפיצה מפלגת העבודה.

האם חסכים "המבקרת" להצעת שרת החינוך?

שרת החינוך והתרבות, הגב' שולמית אלוני הורתה לסמנכ"ל משרדה לענייני אמרכלות, רן לוין, לפנות לנציבות שרות המדינה כדי שזו תבטל את כהונת המשנה למנכ"ל אותה ממלא בן־ציון זָל. ככל הידוע, הוצע למר זָל לצאת לשגרתיים ליומדים בארץ או בחו"ל בתנאי השכר של תפקידו הנוכחי. מר זָל המקפיד על קלה כבחמורה בענייני מינהל וסדר ציבורי, הופתע מההצעה הנדיבה, אך חש בריח הרע הנודף ממנה, והציע, לדברי חבריו, להביאה בפני מבקרת המדינה ולבקש את הסכמתה.

איש בצמרת המשרד אינו מסוגל להבין את מניעי השנאה התהומית שמגלה שרת החינוך והתרבות כלפיו, מה גם שעד כה לא היה ולא אחר הצליחו להצביע על מחדל כלשהו בעבודתו רמת השנים הניסיון.

במפד"ל ישנם רבים המבקשים לכנס את הכנסת לישיבה מיוחדת, כדי לדון בפגיעה של שרת החינוך התרבות בעובד ציבור ישר ואמין, שעל מעשיו גמרו את ההלל כל שרי החינוך הקודמים, במיוחד הלא־דתיים.

הבמאי ואיש הטלוויזיה אדיר זיק הציע השבוע לתעד את התנהגותה של הגב' אלוני במשרד החינוך התרבות ושל אנשי ש"ס במשרד לענייני דתות ו"להקליט" את חוסר התגובה של השמאל בישראל למעשים הללו, שיש בהם פגיעה חמורה ביותר בזכויות האזרח והדיפתו על רקע בגדיו ואמונתו.

במשרד לענייני דתות אמרה לי השבוע אישיות בכירה: כדאי שתבואו ללמוד כאן עד כמה אפשר להספיק בשבועיים לאייש משרות ולסלק "חשודים". השבוע היה זה תורו של ראש מחלקת הישיבות מר ציון סוויסה. לא עמדה לו זכותו שהוא בן לעדה המרוקאית וזכות אביו המקובל, שהיה רמות יהודית בקרב עדה זו; לא עמדה לו העובדה ששניים מאחיו נפלו במערכות ישראל, ומעל לכל לא זכרו לו את היותו עובד ציבור ללא פניות, שהוכיח אמינות גבוהה בעבודתו. ללא הודעה מוקדמת החלו "לנסר" את כסאו ולהתאימו ליורשו, שככל הנראה יגיע מעיריית בני־ברק וישא את אותו שם: סוויסה.

ראש הממשלה ושר הבטחון, יצחק רבין עסוק מאד בסוגיות המדיניות והבטחוניות, ואינו מקדיש תשומת־לב לוונדליזם בסדר הציבורי, שנעשה ממש מתחת לאפו. מבקרת המדינה שותקת, היועץ המשפטי למשלה פתאום שכך מהקריטריונים וגם שכח לשלוח "הנחיות", ושר המשפטים נאלם. לכוח השלטון יש מגבלות גם אם הוא מנוהל בידי מפלגת העבודה, וההוכחה לכך, כך נדמה לי, תגיע בקרוב מאד.

הרב צוקרמן: הקפדה לשמירת נוסח העדות

בשבוע שעבר עשיתי דרך ארוכה במכונית מהגליל לרעננה עם מכר בן לעדת תימן. השיחה התגלגלה סביב נושאים שונים ומגוונים, אך בזכורני נתרת, כי עדיין הוא חי את אותו קטע בחייו, כאשר היה רך לימים ובבית הספר "מוריה" בתל־אביב, כך לפי הרגשתו, העירמו קשיים בקבלתו ללימודים, "משום שבאתי משכונת שבזי והייתי בן לעדות המזרח". כל הנסיונות שלי למחוק את הרושם הזה ממוחו ולבו לא הועילו והצריבה הזאת אינה מגלידה, תוך כדי שיחתנו נזכרתי בידידי דוד כנפו מהעובדים הותיקים במשרד העבודה והרווחה, שנמנה בשעתו על הצוות המייסד של תמ"י, מפלגתו של אהרון אבר חצירה, שאלתי או את כנפו: אתה שהתחנכת בישיבות בנ"ע מה לך ולרשימה ערתית? ואז השיב לי באריכות, כי "עד היום אני נושא בלבי את המעמד הכפייתי בישיבה, שנאלצתי להתפלל בימים נוראים" בנוסח של האשכנזים ולוותר על נוסח התפילה היחודי של עדת מרוקו".

אני מודה, מעולם לא חשבתי על הענין הזה בכל שנותי בישיבות בנ"ע וגם לא חשתי בצעייה הזאת, אצל חברי הספרדים והתימנים. אבל "לא חשתי" אינה ראייה ובלבי אמרתי מי יודע אולי ישנם רבים אחרים שהנושא הזה מציק להם ושותקים, משום שמתביישים או סיבה אחרת.

פניתי על כן לראש ישיבת בני־עקיבא ב"כפר הראה" הרב אברהם צוקרמן ושאלתי אותו כיצד נוהגות בתפילות "אם הישיבות" התיכוניות, האמנם כופים את נוסח התפילה האשכנזי על הספרדים? השיב הרב צוקרמן: "לקראת ראש השנה ויום הכיפורים אנחנו שולחים את תלמידי "החמישית" ו"השישית" בני עדות המזרח לביתם, כדי שיתפללו עם משפחתם בנוסח עליו גדלו והתחנכו. נוסח עדת תימן שונה בתכלית מהנוסח של האשכנזים מה שאין כן נוסח יהודי מרוקו. אבל, כאמור, "השישית" ו"החמישית" נשלחים הביתה. לתלמידי השביעית והשמינית אנחנו מארגנים מניין מיוחד בישיבה שבו הם מתפללים כנהוג וכמקובל אצלם, יש לנו ארבעה רמ"ם ספרדים שמתפללים במניין הזה והכל נעשה כדת וכדין. בכל יומות השנה כל אחד מתפלל בסידור התפילה המיוחד לו ולעדתו ולפני התיבה מתפללים בנוסח ספרד. אני עצמי מתפלל נוסח ספרד".

המזעזע על החינוך הדתי נמשך. כאן – תורי תלמידי ת"ת "בפי ישרים" של שיש בירושלים נעצרים לאחר נסיון פלישה לבי"ס ממ"ד "עצירון" צילם אפרים קילשטוק

הגר"א אך בעוברי לפני התיבה אני מתפלל נוסח ספרד.

"אני מתפלא על דוד כנפו שאמר את מה שאמר, והרי הוא היה תלמיד אצלנו וגם אחרון אברהמיזרא למד כאן... אי־אפשר להיכנס להרגשתו של אדם. הנה לך סיפור: כששמתה פנסטר חיתן את בנו רקד אותי ר"ד חיים פרי, מנכ"ל "ימין אורד" ועוד אחד מהתלמידים לשעבר מהעדה התימנית. ניגש אחד ואמר לי בבדיחות הדעת: "אותה רוקד עם התימני הזה". העיר על כך במקום ר"ד פרי: "עם התימני הזה למדתי יחד באותה כיתה וגרתי אתו בחדר אחד ולא זכרתי בכלל שהוא תימני...".

הרב צוקרמן סיפר עוד, כי במבחני הכניסה לתלמיד המקבל ציון מעל 7 מתקבל, מתחת לזה הוא נפסל, אך אם הוא בא מקריית שמונה או ראש העין, הוא מתקבל גם בציון פחות מזה. ישנם לעומת זאת ישיבות שקובעות נדמה ולא זוזת ממנה לא לספרדים ולא לאשכנזים.

גידול ופיצול באורתודוכסיה בארה"ב

ד"ר חנה סימנס פירסמה באחרונה מאמר ב"ג'ואיש אקשן" המתייחס למערכת החינוך של היהדות האורתודוכסית בארה"ב, וממנו עולה, כי בצד הגידול המרשים של מספר התלמידים בה, מתמנן אצלה פיצול הפוגע קשות במערכת החינוך הזאת.

בבית הספר היהודי היומי האמריקני לומדים כיום כ־170 אלף תלמידים. מזה כ־140 אלף (!) בבתי הספר האורתודוכסים. (16,500 בבתי ספר קונסרבטיביים, 2000 בבתי ספר של הפרומים וכ־10 אלפים בבתי ספר קהילתיים. גידול מרשים ביותר התרחש בבתי הספר האורתודוכסיים בהם נוספו כ־65 אלף תלמידים בשש־שבע השנים האחרונות. אלא שתוך כדי כך נפגעו כמה מבתי ספר האורתודוכסים בעקבות הקמתם של בתי־ספר אורתודוכסים מתחרים.

התפשטות בתי הספר האורתודוכסים מחוץ לניו־יורק החלה לפני קרוב ל־50 שנה ביוזמת "תורה ומסורה" ותוך דור אחד הצליחו בתי הספר האלה להכות שורשים בקהילות רבות בכל רחבי ארה"ב. אולם באותם מקרים שבתי הספר הללו התרחקו במידה זו או אחרת מאופיים המקורי על סדרת האורתודוכסיה המחמירה הוקמו בתגובה מוסדות דמויי "חרד", שהקפידו על הפרדה בין בנים לבנות על לבוש צנוע ועל החרמת הטלוויזיה. כך נוצר אמנם גיוון והוריו יכלו לבחור בין שני סוגי בתי־ספר, אולם לעתים היה זה על חשבון האיכות החינוכית. ישנם האומרים שהתפתחות כזו מעודדת אליטיזם בלתי רצוי ומציבה את השאלה מיהו היהודי הדתי האמיתי. התופעה של "בתי הספר הפורמים" מראיגה מאד את הנהגת הזרם האורתודוכסי מהרבה בחינות, כולל גם ההיבט הכספי. הבעייה מחמירה במיוחד כאשר קיימת תחרות בין שני בתי־ספר שהשוני ביניהם אינו ניכר למעשה.

"הדסה" מכירה בחשיבות המסורת

בעת הועידה ה־78 הכלל ארצית האחרונה של "הדסה", ארה"ב, הופץ בקרב 2500 הצירות שאלון שכלל שאלות בעניינים שונים: סביבה, בריאות, כלכלה וחברה וגם יהדות. מתוך 2500 הצירות השיבו לשאלון 868 ולהלן עיקרי הממצאים:

55 אחוז השיבו שבעשר השנים האחרונות עלתה בעיניהם החשיבות שהם מייחסים למסורת הדתית. 37 אחוז אמרו שלא חל אצלן כל שינוי ו־6 אחוזים טענו שחלה ירידה. על השאלה האם ילדיהם (נשואים בנשואים מעורבים השיבו 71 אחוז בשלילה ואילו 23 אחוז (!) בחיוב. על השאלה האם תומכו נכדיהם מנשואין מעורבים (ואותן משפחות שהיו נשואין כאלה) ביהודים השיבו 38 אחוז בחיוב ו־17 אחוז השיבו בשלילה.

65 אחוז הביעו רעתן שבעשר השנים האחרונות חלה הרעה ביחסים בין היהודים לבין קבוצות מיעוט אחרות. 21 אמרו שלא חל שינוי ו־7 אחוזים טענו שחל שיפור.

44 אחוז אמרו שעל היהודים לעשות מאמצים כמו עד כה, לשפר את מצבם הכלכלי והחברתי של מיעוטים אחרים; 33 אחוז אמרו שיש צורך להגביר מאמצים אלה ו־12 אחוז אמרו שיש להפחיתם.